

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۱
درآمد.....	۱۳

حق..... ۲۳

حسین امینی پُزوه

مقدمه.....	۲۵
۱- حق و حقوق در معنای استحقاق.....	۳۳
۱-۱. حقوق به اعتبار ویژگی‌های حق‌ها.....	۳۴
۲-۱. حقوق به اعتبار حاملان حق‌ها.....	۵۷
۲- حق و حقوق در سایر معانی.....	۹۸
۱-۲. حق در مقابل باطل.....	۹۹
۲-۲. حق به معنای صلاحیت.....	۱۰۴
جمع‌بندی نهایی.....	۱۰۶
فهرست منابع.....	۱۱۱

قانون..... ۱۲۳

دکتر حسین آئینه‌نگینی

مقدمه.....	۱۲۵
مفهوم‌شناسی.....	۱۲۶
۱- مفهوم قانون در اصول قانون اساسی.....	۱۲۸
۲- قانون به معنای قانون عادی.....	۱۲۹

- ۳- قانون به معنای احکام شریعت اسلام ۱۳۵
- ۴- قانون به معنای عام (همه هنجارهای حقوقی) ۱۳۶
- ۵- قانون به مثابه قانون اساسی ۱۴۰
- ۶- شمول کلیدواژه «قانون» بر قانون اساسی و عادی ۱۴۰
- جمع‌بندی نهایی ۱۴۱
- فهرست منابع ۱۴۲

مقررات ۱۴۵

دکتر حسین آئینه‌نگینی

- مقدمه ۱۴۷
- ۱- مقررات به معنای هنجارهای الزام‌آور و خارج از شمول قانون مصوب مجلس ۱۴۹
- ۲- مقررات به معنای مصوبات شوراهای محلی ۱۵۲
- ۳- مقررات به معنای مصوبات قوه مجریه ۱۵۴
- ۳-۱. مقررات، دربردارنده مصوبات برخی از ارکان قوه مجریه ۱۵۴
- ۳-۲. مقررات در مفهوم مصوبات قوه مجریه فارغ از مرجع و مقام واضح ۱۵۵
- ۴- مقررات در مفهومی برابر با قانون عادی ۱۵۶
- ۵- مقررات به عنوان صورت جمع واژه مقرره ۱۶۰
- ۶- مقررات به معنای احکام شرع ۱۶۱
- فهرست منابع ۱۶۳

نظارت ۱۶۵

دکتر حسین آئینه‌نگینی

- مقدمه ۱۶۷
- ۱- چارچوب نظری ۱۶۸
- ۱-۱. نظارت در لغت و اصطلاح ۱۶۹

- ۱-۲. انواع نظارت ۱۷۱
- ۲- کلیدواژه نظارت در اصول قانون اساسی ۱۸۱
- ۱-۲. نظارت در اصول ۹۹ و ۱۱۸ ۱۸۲
- ۲-۲. نظارت در اصول ۱۰۰ و ۱۰۱ ۱۹۰
- ۳-۲. نظارت در اصل ۱۱۰ ۱۹۵
- ۴-۲. نظارت در اصل ۱۳۴ ۱۹۸
- ۵-۲. نظارت در اصل ۱۵۶ ۲۰۳
- ۶-۲. نظارت در اصل ۱۷۵ ۲۰۹
- ۷-۲. اصطلاح «زیر نظر» و نسبت آن با مفهوم «نظارت» در قانون اساسی ۲۱۱
- جمع‌بندی نهایی ۲۱۴
- فهرست منابع ۲۱۶

دولت ۲۲۱

مهدی نورایی

- مقدمه ۲۲۳
- ۱- دولت در لغت ۲۲۴
- ۲- مفهوم دولت در حقوق عمومی ۲۲۵
- ۳- مفهوم دولت در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۲۲۷
- ۱-۳. دولت به مفهوم کشور یا ملت ۲۲۸
- ۲-۳. دولت به معنای حکومت یا طبقه حاکم ۲۳۴
- ۳-۳. دولت به مفهوم خاص یکی از قوای سه گانه ۲۹۴
- ۴-۳. دولت به معنای هیئت وزیران یا کابینه ۳۱۳
- جمع‌بندی نهایی ۳۲۱
- فهرست منابع ۳۲۴

موازین اسلامی..... ۳۳۱

حسین امینی پُزوه

- مقدمه ۳۳۳
- ۱- موازین اسلامی در ادبیات فقهی و حقوقی پیش از تدوین قانون اساسی ۳۳۶
- ۲- موازین اسلامی در مشروح مذاکرات مجلس بررسی نهایی قانون اساسی (۱۳۵۸) ۳۳۷
- ۳- موازین اسلامی از منظر مفسر رسمی قانون اساسی (شورای نگهبان) ۳۳۹
- ۱-۳. موازین اسلامی در نظرات تفسیری شورای نگهبان ۳۳۹
- ۲-۳. موازین اسلامی در سایر نظرات شورای نگهبان ۳۴۲
- ۴- موازین اسلامی از منظر مفسرین حقوقی (دکترین) ۳۵۰
- ۱-۴. نسبت موازین اسلامی با دیگر هنجارهای دینی در قانون اساسی ۳۵۱
- ۲-۴. محتوای موازین اسلامی از جنبه‌های مختلف ۳۵۳
- جمع‌بندی نهایی ۳۵۶
- فهرست منابع ۳۶۱

امت..... ۳۶۹

دکتر حامد نیکونهاد

- مقدمه ۳۷۱
- ۱- امت در اندیشه اسلامی ۳۷۴
- ۱-۱. امت در لغت ۳۷۴
- ۲-۱. امت در قرآن ۳۷۵
- ۳-۱. امت در احادیث و روایات ۳۷۸
- ۴-۱. امت از دیدگاه اندیشمندان اسلامی ۳۸۲
- ۵-۱. عناصر تشکیل دهنده امت ۳۸۸
- ۶-۱. طیف جمعیتی امت ۳۸۹
- ۲- مفهوم و طیف امت در حقوق اساسی جمهوری اسلامی ایران ۳۹۳

۹	۳۹۳.....	۱-۲. امت در اندیشه قانون‌گذار اساسی
	۳۹۶.....	۲-۲. امت در مقدمه قانون اساسی
	۳۹۸.....	۳-۲. امت در اصول قانون اساسی
	۴۰۰.....	جمع‌بندی نهایی
	۴۰۳.....	فهرست منابع

پیشگفتار

اهمیت و جایگاه شورای نگهبان بر کسی پوشیده نیست و بیان تأکیدات مصرح در قانون اساسی، بیانات امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری(مد ظله العالی) در خصوص اهمیت و جایگاه این نهاد در این مجال اندک نمی‌گنجد.

پژوهشکده شورای نگهبان به‌عنوان بازوی مشورتی حقوقی شورای نگهبان، علاوه بر ارائه نظرات مشورتی به شورای نگهبان در خصوص انطباق مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب دولت با قانون اساسی، به مطالعات نظری، راهبردی و کاربردی در خصوص موضوعات مختلف حقوق اساسی می‌پردازد. این پژوهشکده که از سال ۱۳۷۶ با عنوان «مرکز تحقیقات شورای نگهبان» تأسیس شد، در این مسیر با استفاده از نیروهای جوان و مستعد دانشگاهی و حوزوی، موضوعات مختلف مورد نیاز جامعه علمی و مرتبط با صلاحیت‌های شورای نگهبان و همچنین نیازهای پژوهشی شورای نگهبان را شناسایی کرده و به‌ترتیب اولویت در دستور کار قرار داد که ثمرات آن در قالب مقالات علمی-پژوهشی، گزارش‌های پژوهشی، گزارش‌های کارشناسی و کتاب‌های مختلف ارائه شده است.

کتاب حاضر نیز یکی از ثمرات فعالیت‌های علمی پژوهشکده شورای نگهبان است که اکنون در دسترس جامعه علمی قرار می‌گیرد. شایسته است که در اینجا از همه پژوهشگرانی که تألیف مقالات این مجموعه را بر عهده داشتند، صمیمانه تشکر کرده و از خداوند مَنان برای آنها توفیق روزافزون طلب کنیم. به‌یقین اگر همکاری نامبردگان و همچنین کوشش عوامل اجرایی از جمله مسئول انتشارات، ویراستار، صفحه‌آرا و همه

عزیزانی که در آماده‌سازی این کتاب سهم داشتند نبود، امروز شاهد به ثمر نشستن این تلاش علمی نبودیم.

در انتها با عنایت به مصون نبودن محصولات بشری از جمله این تلاش علمی از خطا و اشکال، از همه صاحب‌نظران و اندیشمندان می‌خواهیم از ارائه نظرات صائب خویش در راستای ارتقای کیفیت این اثر و سایر فعالیت‌های پژوهشکده دریغ نورزند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

تابستان ۱۳۹۸